

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING QIMOR VA TAVAKKALCHILIKKA ASOSLANGAN O'YINLARGA RUJU QO'YGAN YOSHLAR BILAN ISHLASHDA YOSHLAR YETAKCHISI BILAN HAMKORLIGINING TUSHUNCHASI VA FAOLIYAT YO'NALISHLARI

Akbarova Mavludaxon Ulug'bek qizi

IIV Akademiyasi 2-o'quv kursi, 211- guruh kursanti.

Annotatsiya: *Mazkur ilmiy maqolada profilaktika inspektorining qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlarga ruju qo'ygan yoshlar bilan ishlashda yoshlar yetakchisi bilan hamkorligining mazmun-mohiyati, huquqiy asoslari va amaliy ahamiyati tahlil etilgan. Shuningdek, mazkur hamkorlikning asosiy yo'nalishlari, uning samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi omillar hamda profilaktik faoliyatni takomillashtirishga qaratilgan ilmiy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari yoshlar o'rtasida qimorbozlik va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlarga moyillikni kamaytirish, ularni ijtimoiy foydali faoliyatga yo'naltirish hamda huquqbuzarliklarning oldini olish tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *profilaktika inspektori, yoshlar yetakchisi, qimorbozlik, tavakkalchilikka asoslangan o'yinlar, yoshlar, profilaktika, huquqbuzarlik, ijtimoiy tarbiya, hamkorlik.*

Hozirgi kunda jamiyatda yoshlar o'rtasida qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlarga qiziqishning ortib borayotgani muhim ijtimoiy muammolardan biriga aylanmoqda. Ayniqsa, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, internet tarmoqlarining keng tarqalishi va turli onlayn platformalar orqali qimorbozlik elementlarini o'z ichiga olgan o'yinlarning ommalashuvi yoshlarning ushbu faoliyatga jalb etilish ehtimolini yanada kuchaytirmoqda. Bu esa o'z navbatida yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga, ruhiy barqarorligiga va ijtimoiy xulq-atvoriga salbiy ta'sir ko'rsatib, huquqbuzarliklar sodir etilishiga zamin yaratishi mumkin.

Shunday sharoitda profilaktika inspektorlari tomonidan yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish, ularni turli zararli odatlardan, jumladan qimorbozlik va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlardan himoya qilish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Biroq mazkur vazifalarni samarali amalga oshirishda profilaktika inspektorining faoliyatini yoshlar yetakchilari bilan hamkorlikda tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki yoshlar yetakchilari yoshlar bilan bevosita ish olib boruvchi sub'ekt sifatida ularning qiziqishlari, ijtimoiy muhiti, muammolari va ehtiyojlarini yaxshi biladi hamda ularga ta'sir o'tkazish imkoniyatlariga ega.

Profilaktika inspektori va yoshlar yetakchisi o'rtasidagi hamkorlik, avvalo, yoshlarni qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlarga jalb etilishining oldini olishga qaratilgan tizimli va maqsadli faoliyatni anglatadi. Ushbu hamkorlik doirasida axborot almashinuvi, xavf guruhiga kiruvchi yoshlarni aniqlash, ular bilan individual

profilaktik ishlarni olib borish, shuningdek qo'shma tarbiyaviy va profilaktik tadbirlarni tashkil etish muhim o'rin tutadi. Bu jarayonda har ikki sub'ektning vazifalari o'zaro uyg'unlashtirilib, yagona maqsad — yoshlarni zararli ta'sirlardan himoya qilishga yo'naltiriladi.

Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 191-moddasi qimor o'yinlarini targ'ib qilishni taqiqlaydi. Bu moddaning qo'llanilishi natijasida qimor reklamasi bilan bog'liq huquqbuzarliklar soni kamaydi. 2022 yil noyabrda qabul qilingan qonun loyihasi qimorni reklama qilish uchun 3 yilgacha ozodlikdan mahrum qilishni nazarda tutadi. Biroq, 2025 yildagi o'zgarishlar bu sohaga yangilik kiritdi: onlayn qimor va bukmekerlik faoliyatiga ruxsat berildi, lekin qat'iy nazorat ostida. Bu o'zgarishlar 2024 yil 19 apreldagi Prezidentning PF-68-son Farmoni asosida amalga oshirildi, unda Milliy perspektiv loyihalar agentligi (NAPP) litsenziyalarni berish va nazorat qilish vakolatiga ega bo'ldi. Bukmekerlik faoliyatini tashkil qiluvchi kompaniyalar uchun litsenziya muddati 5 yil, ularning narxi 18,75 million so'mni tashkil etadi, o'zgarishlar uchun esa 9,375 million so'm, ustav kapitali esa kamida 56,25 milliard so'm bo'lishi kerak,

2025 yil 1 yanvardan boshlab onlayn qimor va bukmekerlik faoliyati qonuniylashtirildi, lekin qat'iy choralar bilan. Masalan, ishtirokchilar 18 yoshdan katta bo'lishi kerak, ham O'zbekiston fuqarolari, ham xorijiyalar uchun. Faoliyatning soliqlashtirilishi 4 foiz aylanma soliq shaklida belgilandi, bu yerda g'oliblarga to'langan summalar va qaytarilgan stavkalar chiqarib tashlanadi. G'oliblik summalari shaxsiy daromad solig'idan ozod qilindi, bu faoliyatni rag'batlantirish uchun zarur. Biroq, 2025 yil iyul oyida Jinoyat kodeksi o'zgartirildi, noqonuniy qimor uchun jazolar kuchaytirildi, bu yangi rejimning samarali ishlashini ta'minlaydi. Shuningdek, biometrik identifikatsiya va Yagona davlat reestri tizimi joriy etildi, bu huquqbuzarliklarning oldini olishga xizmat qiladi. Noqonuniy faoliyat uchun jarima 25 000 bazaviy hisoblash miqdorigacha (taxminan 882 000 AQSh dollari) yetishi mumkin. Bu o'zgarishlar iqtisodiy foyda olishni maqsad qilgan bo'lsa-da, huquqbuzarliklarning oldini olish uchun yangi mexanizmlarni talab etadi.

Ilmiy tahlillarga ko'ra, qonunchilikning qat'iyliги jinoyatchilik darajasini pasaytirishi mumkin, lekin qaramlikning psixologik omillarini hisobga olish kerak. Masalan, Shvesiyada o'tkazilgan tadqiqot qimor qaramligi o'zini o'ldirish xavfini 15 baravar oshirishini ko'rsatgan. Bu holat O'zbekistonda ham e'tiborga olinib, yangi qonunchilikda qaramlikning oldini olish choralari kiritildi.

Qimor huquqbuzarligining ilmiy tahlili uning ijtimoiy, psixologik va iqtisodiy oqibatlarini o'z ichiga oladi. Psixologik nuqtai nazardan, qimor qaramligi dopamin tizimining buzilishiga olib keladi, bu esa impulsiv jinoiy harakatlarni kuchaytiradi. Bu buzilish natijasida odamlarning qaror qabul qilish jarayoni buziladi, bu esa jinoiy faoliyatlarga olib keladi. Tadqiqotlarga ko'ra, qimor bilan bog'liq jinoyatlar orasida o'g'irlik, firibgarlik va soliqdan bo'yin tovlash ko'p uchraydi.

Ijtimoiy tadqiqotlar qimorning jinoyatchilik bilan bog'liqligini ta'kidlaydi. Masalan, Shvesiya va Ontario tadqiqotlari qimor qaramligining modda iste'moli, ruhiy salomatlik muammolari va jinoiy harakatlar bilan bog'liqligini ko'rsatgan. Bu holatlarning kelib chiqishi noqonuniy qimor bozorining hajmini oshiradi, global miqyosda u milliardlab dollarni tashkil etadi, bu esa iqtisodiy zarar keltiradi. Shuning uchun, ilmiy tahlillar qimorning iqtisodiy zararini hisobga olib, uning oldini olish choralari ishlab chiqishni talab etadi.

O'zbekiston kontekstida ilmiy tahlillar qimorning noqonuniy faoliyati qaramlikning shakllanishiga hissa qo'shadi, deb hisoblaydi. Bu holat jamiyatning ma'naviy-axloqiy qadriyatlariga putur yetkazadi va oilaviy muammolarni kuchaytiradi. Shu sababli, 2025 yil o'zgarishlari qaramlikning ilmiy tahlili asosida biometrik nazorat va reestr tizimini joriy etdi, bu huquqbuzarliklarning oldini olishga yordam beradi.

Xorijiy davlatlarda qimorga qarshi kurashish tajribasi turlicha. Buyuk Britaniyada Gambling Commission noqonuniy faoliyatni qiyinlashtirish uchun kuchli nazorat mexanizmlarini qo'llaydi. Bu mexanizmlarning samaraliligi Buyuk Britaniyada huquqbuzarliklar sonining kamayishida ko'rinadi. Janubiy Koreyada politsiya noqonuniy qimorga qarshi kurashishni kuchaytirgan, kriminal guruhlarining faoliyatini to'xtatishga e'tibor bergan. Bu tajriba O'zbekiston uchun ham qiziqarli, chunki kriminal guruhlarining faoliyatini nazorat qilish muhim.

Xalqaro hamkorlik muhim: Interpol va Osiyo poyga federatsiyasi noqonuniy stavkalarga qarshi yaxshi amaliyotlarni ishlab chiqqan. Bu amaliyotlarning qo'llanilishi xalqaro jinoyatchilikning oldini olishga yordam beradi. AQShda detsentralizovangan model federal va shtat darajasida hamohanglikni talab etadi. Bu modelning samaraliligi AQShda qimor bozorining rivojlanishida ko'rinadi. Qozog'istonda 2024-2026 yillarga mo'ljallangan kompleks reja noqonuniy qimor va qaramlikka qarshi choralarni o'z ichiga oladi. Bu rejaning amalga oshirilishi Qozog'istonda huquqbuzarliklarning kamayishiga olib keldi.

Amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, qimorbozlikka moyil yoshlar bilan ishlashda faqatgina ma'muriy yoki huquqiy ta'sir choralari yetarli samara bermaydi. Bu borada psixologik yondashuv, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish va ijobiy muhit yaratish muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, yoshlar yetakchilari tomonidan sport, madaniy-ma'rifiy tadbirlar, to'garaklar va boshqa faoliyat turlariga yoshlarni jalb etish orqali ularning qimor o'yinlariga bo'lgan qiziqishini kamaytirish mumkin. Profilaktika inspektorlari esa ushbu jarayonda nazorat, yo'naltirish va huquqiy targ'ibot ishlarini amalga oshiradi.

Shuningdek, mazkur hamkorlik doirasida yoshlar o'rtasida huquqiy ong va madaniyatni oshirishga alohida e'tibor qaratish lozim. Chunki ko'p hollarda yoshlar qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlarning salbiy oqibatlari, jumladan moddiy yo'qotishlar, qarzdorlik, ruhiy tushkunlik va hatto jinoyat sodir etishga olib kelishi mumkinligini to'liq anglab yetmaydi. Shu sababli profilaktika inspektorlari va yoshlar

yetakchilari tomonidan tushuntirish ishlarini kuchaytirish, huquqiy savodxonlikni oshirish orqali mazkur muammoning oldini olish mumkin.

Biroq amalda mazkur sohada ayrim muammolar ham mavjud. Xususan, profilaktika inspektorlari va yoshlar yetakchilari o'rtasidagi hamkorlikning yetarlicha tizimlashtirilmaganligi, axborot almashinuvining samarali yo'lga qo'yilmaganligi, profilaktik tadbirlarning izchil va uzviy tashkil etilmayotganligi kabi holatlar kuzatilmoqda. Bundan tashqari, ayrim hollarda yoshlar bilan ishlashda zamonaviy yondashuv va uslublarning yetishmasligi ham profilaktika ishlarining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun profilaktika inspektorlari va yoshlar yetakchilari o'rtasidagi hamkorlikni institutsional jihatdan mustahkamlash, uning aniq mexanizmlarini ishlab chiqish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish, shuningdek mutaxassislarning malakasini muntazam oshirib borish maqsadga muvofiqdir. Shu bilan birga, yoshlar bilan ishlashda individual yondashuvni kuchaytirish, ularning qiziqish va ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda profilaktik chora-tadbirlarni tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Yoshlar o'rtasida qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlarga ruju qo'yishning oldini olishda profilaktika inspektori va yoshlar yetakchisi o'rtasidagi hamkorlikni yanada chuqurlashtirish uchun ilmiy asoslangan yondashuvlardan foydalanish zarur. Jumladan, kriminologik va sotsiologik tadqiqotlar natijalariga tayangan holda xavf guruhiga kiruvchi yoshlarni aniqlash va ular bilan manzilli ish olib borish samarali hisoblanadi. Bunday yondashuv profilaktika choralarning tasodifiy emas, balki aniq maqsadga qaratilgan holda amalga oshirilishini ta'minlaydi.

Shuningdek, xorijiy davlatlar tajribasi tahlili shuni ko'rsatadiki, yoshlar o'rtasida qimorbozlikning oldini olishda kompleks profilaktika dasturlari muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday dasturlar odatda ta'lim muassasalari, huquqni muhofaza qiluvchi organlar, psixologlar va jamoat tashkilotlari hamkorligida amalga oshiriladi. Ushbu tajribadan kelib chiqqan holda, profilaktika inspektorlari va yoshlar yetakchilari ham o'z faoliyatida ko'p tarmoqli hamkorlikni yo'lga qo'yishi maqsadga muvofiqdir.

Yana bir muhim jihat — yoshlarning bo'sh vaqtini samarali tashkil etish masalasidir. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'p hollarda yoshlar nazoratsiz qolgan vaqtlarida turli zararli odatlarga, jumladan qimor o'yinlariga jalb etiladi. Shu sababli sport to'garaklari, madaniy va ijodiy loyihalar, startap va innovatsion tashabbuslarga yoshlarni keng jalb etish orqali ularning qiziqishlarini ijobiy tomonga yo'naltirish mumkin. Bu jarayonda yoshlar yetakchisining tashabbuskorligi va profilaktika inspektorining qo'llab-quvvatlovchi roli muhim ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, profilaktika ishlarida psixologik xizmatlardan samarali foydalanish ham katta ahamiyatga ega. Qimorbozlikka moyil yoshlar ko'p hollarda ichki ruhiy muammolar, stress, o'zini namoyon qilish istagi yoki moddiy muammolar tufayli ushbu faoliyatga kirib boradi. Shuning uchun ular bilan ishlashda psixologlar

ishtirokini ta'minlash, maslahat va treninglar o'tkazish orqali muammoning ildiziga ta'sir ko'rsatish mumkin.

Axborot xavfsizligi masalasi ham bu borada alohida e'tibor talab etadi. Internet orqali tarqalayotgan qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlar reklama va targ'iboti yoshlarga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois profilaktika inspektorlari va yoshlar yetakchilari tomonidan yoshlarni axborot makonidagi xavflardan ogohlantirish, mediasavodxonligini oshirish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan ishlar olib borilishi lozim.

Shu bilan birga, ota-onalar bilan ishlashni kuchaytirish ham muhim ahamiyatga ega. Chunki yoshlarning xulq-atvori, qiziqishlari va odatlari ko'p jihatdan oila muhitiga bog'liq. Profilaktika inspektorlari va yoshlar yetakchilari tomonidan ota-onalar uchun seminarlar, davra suhbatlari va tushuntirish ishlarini tashkil etish orqali ularning farzand tarbiyasidagi mas'uliyatini oshirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, profilaktika inspektori va yoshlar yetakchisi o'rtasidagi samarali hamkorlik yoshlar o'rtasida qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlarga moyillikni kamaytirishda muhim omil hisoblanadi. Ushbu hamkorlikni tizimli ravishda tashkil etish va rivojlantirish orqali yoshlarni sog'lom turmush tarziga yo'naltirish, ularning ijtimoiy faolligini oshirish va huquqbuzarliklarning oldini olishga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi. 2025 yil 26 dekabr. <https://president.uz/uz/lists/view/8834>

2. Таштемиров, А. А. "Вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича ички ишлар органларининг ҳамкорлиги." O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali 2.25 (2023): 32-40.

3. Таштемиров, А. А. "Ҳуқуқбузарлик содир этилишининг сабаблари ва шароитларини аниқлаш ва бартараф этиш фаолиятини такомиллаштириш йўналишлари." So 'ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi 6.12 (2023): 454-461.

4. Таштемиров, А., and X. Юлдошев. "Ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишда оммавий ахборот воситалари ва блогерлар билан ҳамкорликнинг ўзига хос жиҳатлари." Академические исследования в современной науке 3.17 (2024): 55-61.

5. Таштемиров, А. А. "Ахборот технологиялари орқали содир этиладиган жиноятларни фoш этишининг ҳуқуқий ва ташкилий жиҳатлари." World of Science 6.6 (2023): 169-175.

6. Тоштемиров, А. "Киберфирибгарлик билан боғлиқ жиноятларнинг пайдо булиш ва ривожланиш тарихи." Общество и инновации 3 (2022): 11.

7. Таштемиров, А. А., and С. А. Калауов. "Йўл ҳаракати хавфсизлиги ривожланиш концепциясининг истиқболлари ва киберхавфсизлигини таъминлаш зарурати." *barqarorlik va etakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali* 2.8 (2022): 245-250.

8. Таштемиров, А. А. "Зўравонлик билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тушунчаси ва ўзига хослиги." *Innovative achievements in science* 2025 (2024): 82-90.

9. Таштемиров А. А., Комилов А. М. Ў. Одам савдоси жиноятига қарши курашишни такомиллаштиришга оид айрим мулоҳазалар // *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*. – 2024. – Т. 1. – №. 7. – С. 135-138.

10. Tashtemirov, A., and A. Po'latov. "Ayollar jinoyatchiligining oldini olish chora-tadbirlari." *Иноватсионные исследования в науке* 3.1 (2024): 75-78.

11. Таштемиров, А. А. "Ижтимоий профилактика объекти сифатида алкоголизм таъсиридаги шахслар билан ишлаш фаолиятини такомиллаштириш." *So 'ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi* 6.12 (2023): 552-558.

12. Таштемиров, А. "Кибержиноятчилик ва унинг ўзига хос шаклланиш даврлари." *Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования* 2 (2023): 133-139.

13. Таштемиров, А. А. "Техник криминалистик экспертиза-ахборот технологиялари орқали содир этиладиган жиноятларни фош этишнинг асосий омили сифатида." *O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali* 2.21 (2023): 12-19.

14. Таштемиров, А., and Ж. Курчибоев. "Вояга етмаганлар ҳуқуқбузарлигининг профилактикасида таълим ва тарбиянинг ўрни ва аҳамияти." *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук* 3.12 (2023): 130-135.

15. Таштемиров А. А. Ахборот технологияларидан фойдаланиб содир этилган фирибгарликни фош этишда тезкор ходимларнинг терговчи ва суриштирувчилар билан ҳамкорлигининг айрим жиҳатлари // *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 156-164.

16. Таштемиров, А. А. "Психологическая поддержка деятельности инспекторов профилактики в работе с лицами, осужденные к наказанию исправительные работы." *International scientific research conference*. Vol. 3. No. 28. 2024.

17. Таштемиров, А. А. "Фирибгарликка имкон берувчи шарт-шароитлар ва ушбу турдаги жиноятларга тайинладиган жазо тизимининг ўзига хослиги." *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук* 2.10 (2022): 42-48.

18. Tashtemirov A. Baxtiyorov S. Profilaktika inspektorining jinoyat ishlar bo 'yicha sudlar bilan hamkorligining o 'ziga xos xususiyatlari // *Общественные науки в*

современном мире: теоретические и практические исследования. – 2024. – Т. 3. – С. 38-42.

19. Tashtemirov A. Usmonova Y. Profilaktika inspektorining yashash manzillaridan uzoq muddatga ketgan yoshlar bilan ishlash faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari //Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования. – 2024. – Т. 3. – №. 12. – С. 51-52.

20. Tashtemirov, A. "Usmonova Y. Profilaktika inspektorining yashash manzillaridan uzoq muddatga ketgan shaxslar bo'yicha ishlash faoliyatini huquqiy ta'minlash." (2024): 59-61.

21. Таштемиров, А., and А. Хўжамбердиев. "Оила-турмуш муносабатлари доирасидаги ҳуқуқбузарликларнинг турлари ва таснифи." Журнал академических исследований нового Узбекистана 1.6 (2024): 4-12.

22. Aliqulovich T. A. Atxam o'g'li MX Profilaktika inspektorining ommaviy tadbirlarni o'tkazish jarayonidagi ishtirokining oziga xos xususiyatlari //O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali. – 2023. – Т. 2. – №. 24. – С. 230-235.